

numismatisk rapport 158

Meddelelser fra Dansk Numismatisk Forening

ChatGPT-Robotten, "der ved alt" – men ved den også alt om numismatik

Frederik II og bøjlekrone

De ældste mønter med fine tråde til Danmark

FIDEM-kongressen i Tokyo 2022

Marts 2023

numismatisk rapport

Meddelelser fra Dansk Numismatisk Forening

Ansvarshavende:

Michael Wagner Christiansen

60 52 34 81

formand@numismatik.dk

Annoncer:

Birger Bentsen

brevbud@numismatik.dk

Tlf. 55 77 19 66

Grafisk ansvarlig:

Torben Hansen

num-rap@numismatik.dk

Tryk: Dystan & Rosenberg

Annoncepriser (excl. moms og evt. repro):

Side 2, 4 eller Bagsiden kr. 1.600

Helside $\frac{1}{4}$ (126 x 188 mm): kr. 1.400

Halvside $\frac{1}{2}$ (126 x 92 mm): kr. 800

Kvartside $\frac{1}{4}$ (126 x 43 mm): kr. 500

Copyright:

Gengivelse og kopiering af signerede artikler eller dele deraf er kun tilladt med forfatterens skriftlige tilladelse.

Omtale og korte uddrag af artikler og meddelelser er tilladt med kildeangivelser.

Næste nummer:

Primo september 2023

Deadline for bestilte annoncer:

28. august 2023

ISSN 0105-8126

Indhold

John Lind

ChatGPT-Robotten, "der ved alt" – men ved den også alt om numismatik ... 8

Anders Harck

Frederik II og bøjlekroner ... 12

Michael Wagner Christiansen

De ældste mønter med fine tråde til Danmark ... 16

Torben Juul Hansen

FIDEM-kongressen i Tokyo 2022 ... 20

Stampes Numismatiske Univers ... 23

Michael Wagner Christiansen

Axel Ernst's legat - opfølgning ... 28

Preben Nielsen

Christian VII-piaster solgt i Tyskland 29

Foreningsmøder i DNF ... 30

Bestyrelsen i DNF ... 31

Dansk Numismatisk Forenings møder:

Bethesda

Rømersgade 17, 1362 Kbh K, Israels Plads

Se mere side 30 og 31

numismatik.dk

KØBENHAVNS BYRET DOM

afsagt den 21. februar 2023

Sag BS-43118/2021-KBH

Mod Dansk Numismatisk Forening og John Arthur Lind og Birger Peter Bentsen og Mads Lennart Smedman

Rettens begrundelse og resultat

Indledningsvis bemærkes, at [REDACTED] har oplyst, at han som medlem af en svensk søsterforening til Dansk Numismatisk Forening har adgang til at byde på foreningens auktioner, og Dansk Numismatisk Forening har bekræftet, at auktionerne er åbne for andre foreninger i Norden. Da det yderligere kan lægges til grund, at [REDACTED] har budt på Dansk Numismatisk Forenings auktion den 15. december 2021, og at der er udstedt faktura til ham for hans køb, finder retten, at han som udgangspunkt har en retlig interesse i, at sjældenhedsbetegnelsen for mønten var korrekt.

Imidlertid finder retten, at det må lægges til grund, at [REDACTED] allerede i 2002 og således længe før, han bød på den omhandlede mønt, vidste, at den ikke levede op til den sjældenhedsbetegnelse, som han forventede benyttet i auktionskataloget. Han hævdede da også efterfølgende købet, hvilket blev accepteret af Dansk Numismatisk Forening. Under disse særlige omstændigheder, finder retten ikke, at [REDACTED] har den nødvendige retlige interesse i, at der afsiges dom i overensstemmelse med hans påstand.

Den omstændighed at andre end [REDACTED] kunne lade sig vildlede af Dansk Numismatisk Forenings anvendte sjældenhedsbetegnelse findes ikke at kunne etablere en retlig interesse for [REDACTED]. I den forbindelse bemærkes, at Dansk Numismatisk Forening m.fl. har fremlagt en side fra Siegs Møntkatalog Norden 2017, hvor det er anført, at der aldrig er lavet en fuld optælling af mønter i private og offentlige samlinger, hvorfor en raritetsbetegnelse er udtryk for et skøn – ”en god rettesnor, der kan være behæftet med fejl”.

THI KENDES FOR RET:

Sagen afvises.

Sælg til top priser !

Takket være vort enorme kundegrundlag så har de sidste auktioner givet os rigtigt gode priser for bl.a. mønter, sedler og gode filatelistiske objekter. Kontakt os for gratis værdivurdering.

SKANFIL
Danmarkas

www.skanfil.dk Skanfil Århus: 41 99 02 99 / arhus@skanfil.no //
Skanfil Fredensborg: 46 56 38 57 / niels@skanfil.no

MØNTHANDLEREN.DK

**MØNTER
SEDLER
TILBEHØR MM.**

- VURDERINGER
- SALG
- KØB

ENGVANGEN 3, 2680 SOLRØD

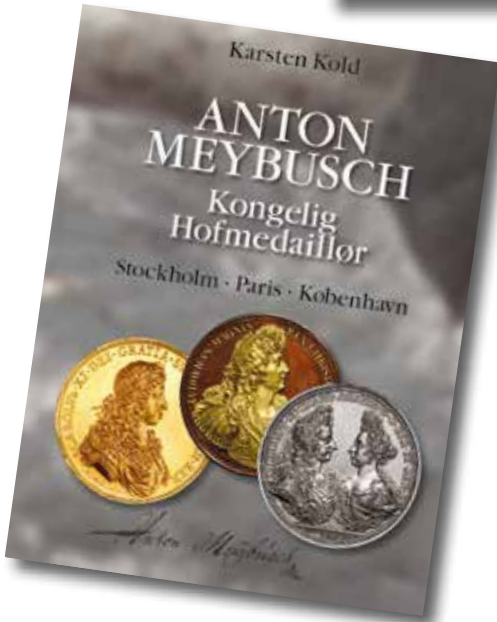
TLF. 22 99 00 90

MAIL: INFO@MONTHANDLEREN.DK

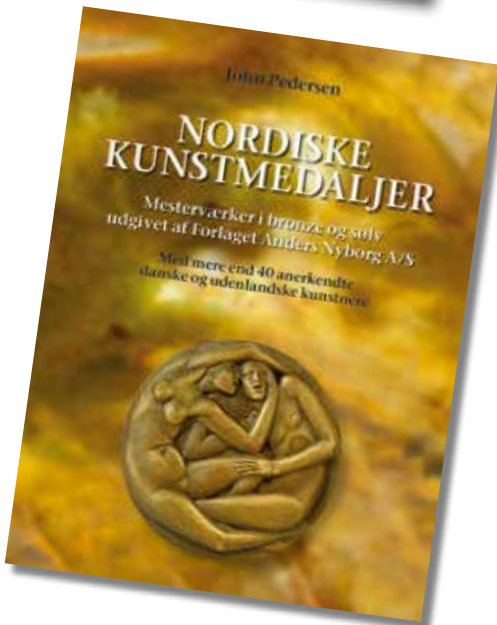
Ny butik åbner 1. oktober:

**Gl. Kongevej 172,A
Frederiksberg C**

Bøgerne kan bestilles på:
numismatik.dk

Karsten Kold skriver om "Kongelig Hofmedaillør" Anton Meybusch' produktion af mønter og medaljer og ansættelsesforhold i Stockholm, Paris, København, England og Tyskland. 320 sider – flot og rigt illustreret. Pris: 375 kr. For medlemmer af DNF: 300 kr.

Prægtige kunstmedaljer, smukt fotograferet – flot og overskueligt præsenteret. 192 sider levende fortalt. Pris 250 kr. For medlemmer af DNF: 175 kr.

Bestilles på: numismatik.dk

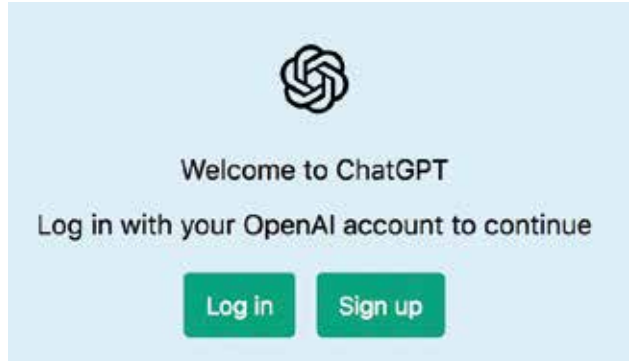

**DANSK
NUMISMATISK
FORENING**

MØNTSAMLERFORENINGEN AF 1885

ChatGPT-Robotten, "der ved alt" – men ved den også alt om numismatik

Af John Lind

Der er megen skriverier om den avancerede chat robot ChatGPT udviklet af AI. Man kan stille den spørgsmål om alt og så kommer den med et svar – endda på Dansk. Den kan stille diagnoser, så vi snart kan undvære lægerne, lave studerendes hovedopgaver, lave programkode, så vi ikke behøver programmører mere. MEN har den også forstand på Numismatik?

Jeg har stillet den forskellige spørgsmål, om Numismatiske emner, for at se om den kom med et fornuftigt svar. Det første spørgsmål: **Forklar Frederik III Ebenezer mønten?**

Den kom hurtigt med dette svar: *“Frederik III Ebenezer mønten var en mønt, der blev præget i Danmark i 1659 under kong Frederik III's regeringstid. Mønten var en erindringsmønt,*

som blev præget til minde om Frederik III's sejr i krigen mod Sverige i 1658-1660. Ebenezer er hebraisk og betyder 'indtil videre har Herren hjulpet os', og var en reference til Guds hjælp i krigen. Mønten var en sølvskilling med et motiv af Frederik III på forsiden og et motiv af en engel med teksten 'EBENEZER 1659' på bagsiden. Mønten blev præget i et begrænset antal og er i dag en eftertragtet samlergenstand".

Der er egentligt et meget fornuftigt og korrekt svar – måske ikke lige det med 'sølvskilling', da det er en kronemønt, men jeg er rimeligt imponeret. Den skal jo også lige lære. Man kan kommentere svaret, så den bliver dygtigere, så jeg svarede: **Det er ikke en sølvskilling, men en kronemønt!**

Det tænkte den lige 0,3 sekunder over og kom med dette svar: "Du har ret, og jeg beklager fejlen. Frederik III Ebenezer mønten var faktisk en sølvkronemønt, ikke en sølvskilling. Mønten havde en vægt på ca. 28 gram, og var præget med en værdi på fem mark. På forsiden af mønten var Frederik III's portræt, og på bagsiden var der et motiv af en engel, som holder en krans over en skjold, med teksten "EBENEZER" over. Mønten var stadig en erindringsmønt til minde om Frederik III's sejr i krigen mod Sverige i 1658-1660 og blev præget i et begrænset antal på kun 1.000 eksemplarer".

Igen et kvalificeret svar – imponerede den ved hvor mange eksemplarer, den er præget i – er nok ikke helt korrekt!

Så syntes jeg den skulle komme med sin viden om den meget kendte 10 øre 1959 – mit spørgsmål: **Hvad er historien om 10 øre 1959?**

Igen lynhurtigt kom dette svar: "Mønten på 10 øre fra 1959 var en almindelig mønt i Danmark. Den blev præget i kobbernikkel og var 19 mm i diameter. Mønten havde et billede af en krone på forsiden og tallet 10 på bagsiden.

I løbet af 1960'erne og 1970'erne blev mønten gradvist mindre værd på grund af inflation. I 1989 blev mønten taget ud af omløb, og den blev afskaffet som betalingsmiddel i Danmark.

Selvom mønten ikke længere er i brug som betalingsmiddel, har den stadig en vis samler-værdi. Nogle mennesker samler på gamle mønter, og 10 øre-mønten fra 1959 er en af de mere almindelige* mønter fra denne periode, så den kan have en vis værdi for samlere.

Det er også værd at nævne, at der i 1959 blev præget to forskellige versioner af 10 øre-mønten – en med en bred krone på forsiden og en med en smal krone. Den version med den brede

* Her skulle der jo nok stå: ualmindelige

krone er sjældnere og derfor mere eftertragtet blandt samlere".

Svaret er nogenlunde korrekt, men ChatGPT ved ikke den er den mest sjældne af typen og kender ikke historien bag den. Jeg har heller ikke hørt at den skulle være præget i to versioner med en bred og en smal krone.

Jeg gav så denne information til ChatGPT: **10 øre 1959 er den mest sjældne af typen og handles i almindelig kvalitet til 150 kr. Den findes ikke i to typer med forskellige kroner!**

ChatGPT kan tilsyneladende godt lide at lære nyt og så er den høflig, for den svarede: *"Jeg undskylder, hvis min tidligere information var unøjagtig eller forvirrende. Efter at have undersøgt det yderligere kan jeg bekræfte, at der kun blev præget én type af 10 øre-mønten i 1959 med en smal krone på forsiden. Der var også en version med en bred krone, men den blev præget i 1960 og ikke i 1959.*

Når det kommer til dens sjældenhed og værdi, kan det variere afhængigt af dens stand og eventuelle andre faktorer. Generelt kan kan 10 øre 1959-mønten findes i relativt store mængder og er ikke en særlig sjælden mønt, men dens værdi kan stadig være interessant for samlere, især hvis den er i en god stand eller har en særlig historisk betydning".

Ved mit tredje forsøg fik jeg et fuldkommen forvrøvet svar – jeg spurgte om: **Hvad er Danmarks dyreste samlermønt?**. Prøv at se svaret – ChatGPT er helt galt på den:

"Den dyreste samlermønt i Danmark er en 20-kronemønt fra 1874, også kendt som 'det store sølv'. Mønten er i sølv og blev kun præget i et begrænset antal, hvilket gør den meget sjælden og eftertragtet blandt møntsamlere.

Prisen på mønten kan variere afhængigt af dens tilstand og autenticitet, men den kan typisk sælges for hundredetusindvis af kroner og endda over en million kroner, hvis den er i særligt god stand. Det er vigtigt at bemærke, at priserne på samlermønter kan variere over tid, og at der kan være andre sjældne mønter, der også kan have en høj værdi for samlere".

Konklusionen er at på nuværende stadie kan den være til hjælp, men man skal være særdeles kildekritisk. Jeg er sikker på, at det bliver lige som med "Google Translate" hvor oversættelserne i starten var rigtig dårlige, men nu er helt fornuftige. Om nogle år har robotten lært så meget, at den kan komme med særdeles korrekte og brugbare resultater.

Prøv det selv på: chat.openai.com

FriMynt 2023

47:E INTERNATIONELLA
MYNT- & FRIMÄRKSMÄSSAN

Välkommen!

15 april kl 11.00-17.00

TEKNIKHALLEN / OLYMPIA
FILBORNAVÄGEN 9, HELSINGBORG, SVERIGE

www.frimynt.se

SSP / H-Expo

Drottninggatan 184, 254 33 Helsingborg • Tel +46 (0)705-29 25 60

Frederik II og bøjlekrone

Af Anders Harck

Inden for Christian IV's tid i historien er der skrevet meget om, at der i 1624 kommer bøjler på kongens krone (Meyer, Harck). Årstallet for indførelse af bøjlekrone er meget markant, selvom der på mønter findes gengivelser af bøjlekrone inden 1624 og af åben krone efter 1624, men disse mønter ligger ret tæt på årstallet 1624.

I min samling har jeg så til min store forundring en mønt fra Frederik II med bøjlekrone (se figur 1). Der er tale om en 1-Skilling 1583 (Hede 28). Jeg har studeret skillingsmønter fra årene 1582–1585, men jeg har ikke set eksempler på andre mønter (andre årstal eller værdier), hvor der forekommer bøjlekrone. Jeg har derimod konstateret, at 1 Skilling også findes med åben krone. Der kan her være tale om mønter, hvor der over kronen er en fortsættelse af perleringen (se figur 2), som optræder på samme plads som bøjlerne i mønten med bøjlekrone, eller der kan være tale om mønter, hvor der ikke er noget på denne position (se figur 3).

Der rejser sig således et spørgsmål om, hvorvidt der blot er tale om lidt tilfældig variation. Jeg mener, at dette spørgsmål må besvares med et klart 'Nej'. Bøjlerne på mønten i Figur 1 er for det første helt glatte og for det andet viser de en klar bøjning ned mod kronen nær kronens periferi. Det markeres herved, at disse bøjler er hæftet til kronen, og de kan ikke opattes som en del af perleringen. I denne sammenhæng ville de jo udgøre et knæk i denne ring, og 'perleringen' ville pludselig være glat i det pågældende område.

Der rejser sig så et spørgsmål om, hvordan denne type med bøjlekrone skal forklares. Her er jeg uden svar, men da jeg kun har observeret en bøjlekrone på denne ene type (måske blot et enkelt stempel – jeg har ikke en desideret stempelundersøgelse af et større materiale), må der være tale om en form for fejlpræg.

En mulig forklaring kan være ansættelse af en stempel-skærer fra sydlige lande, som har været vant med, at kroner var forsynet med bøjler. Han har så blot lavet kronen efter egen forestilling med et blik på mønterne fra 1582. Til støtte for en sådan teori kan det nævnes, at 1-Skilling fra

Figur 1

Figur 2

Figur 3

Billedmæssig overlejring af figur 1 og 3.

Man ser, at løverne passer fint over hinanden og derfor må formodes at stamme fra samme punsel.

Billedmæssig overlejring af figur 2 og 3.

Man ser, at løverne ikke passer over hinanden og derfor ikke stammer fra samme punsel.

1582 i det hele taget er væsentlig anderledes, idet den har større diameter end udgaven fra 1583, og korsets ender er anderledes udformet. Korsets udformning er tilsvarende forskelligt på 2-Skilling fra henholdsvis 1582 og 1583.

Yderligere kan det nævnes, at hvis man betragter løverne på de tre viste mønter, er løverne identiske på de to mønter fra 1583, medens de er anderledes på mønten fra 1582. Igen må det siges, at jeg ikke har foretaget stempelundersøgelser, men da Aagaard i sin artikel om Frederik III 2-Skillinge nævner, at punslerne er stempelskæreren personlige værktøj, er observationen med de forskellige løver interessant.

Hvis forklaring med en ny stempelskærer er korrekt må det antages, at 1-Skillingen med bøjlekrone er den tidligste mønt fra denne nye stempelskærer. Desuden vil der også være en indikation af en nøje overvågning af møntens udseende, idet man så må formode, at stempelskæreren er blevet vist til rette, hvorefter han lydigt har lavet stempler med åben krone.

Her er det så interessant med detaljen omkring fraværet af perleringsfortsættelse over kronen på den i figur 3 viste mønt fra 1583. Stempelskæreren har ikke villet risikere, at disse fortsættelser af perleringen skulle tolkes som bøjler. Denne observation skal dog undersøges på et større materiale for at have nogen vægt i argumentationen.

Litteratur

Aagaard, Sven: Frederik III's danske 2 skillinge 1648-70. I: *Numismatisk Rapport* 48, 1996/2 side 59-107

Harck, Anders: Bøjler eller ikke bøjler på Christian IV kongekronen. I: *Numismatisk Rapport* 89 (2006) side 7-16.

Meyer, Jerry: Kronebogen - Den danske krone gennem 1000 år (2004), danskmoent.dk/meyer/kronebog2.htm

**SLÅ OP PÅ DNF'S HJEMMESIDER MED
VURDERINGSPRISER:**

møntkataloget.dk

seddelkataloget.dk

De ældste mønter med fine tråde til Danmark

Af Michael Wagner
Christiansen

Det er velkendt, at Danmarks ældste mønttype er den såkaldte Wodan/Monster sceatta, slået i Ribe i løbet af 700-tallet. Det kan dog også argumenteres, at de spændende guldbrakteater, der blev slået i løbet af 400- og 500-tallet, også bør inkluderes i en dansk numismatisk sammenhæng. Det gør dermed perioden Germansk jernalder (der netop dækker tiden fra år 400-793) til dansk numismatikks begyndelse, eller gør det? Der findes nemlig nogle væsentligt ældre mønter, der godt nok ikke er slået i Danmark, men som alligevel trækker nogle direkte tråde hertil.

Før den Germanske jernalder er der yderligere to faser i den danske jernalder; Førromersk jernalder (fra år 500 f.kr. til år 1) og Romersk jernalder (fra år 1-400). Jeg vil i denne artikel argumentere for, at dansk numismatik faktisk kan strækkes helt tilbage til den Førromerske jernalder, mere præcist til år 101 f.kr.

Baggrunden for denne artikel skal findes hos de såkaldte Kimbrere, et germansk folkefærd der udfordrede det ustoppelige Romerrige. Kimbrernes oprindelsessted er ikke 100% entydig, men ikke desto mindre er de fleste forskere enige om, at de sandsynligvis oprinder fra Jylland. At deres oprindelse kan spores helt specifikt til Himmerland (Himberland = Kimberland) er dog ikke længere generelt accepteret, på trods af, at det fantastiske Gundestrupkar, det prægtigste sølvstykke fra denne periode, er fundet netop der. Før der identificeres en gravplads, der utvivlsomt må have tilhørt Kimbrerne, og hvorfra der kan isoleres DNA til analyse, vil deres oprindelsessted nok altid være til diskussion. Indtil videre står Jylland dog som værende det bedste bud på Kimbrernes oprindelsessted, og dermed præmissen for denne artikel.

Ifølge de romerske kilder, eksempelvis Plutarch, blev Kimbrerne anført af kong Boiorix, sammen med Lugius, Claodicus og Caesorix, hvor meget sandhed der skal lægges i disse navne er dog højst usikkert. På en af Gundestrupkedlens sideplader er der afbilledet en keltisk hær, der blandt andet ses blæsende i deres krigstrompeter, den såkaldte Carnyx (se figur 1).

Ifølge kilderne udvandrede Kimbrerne, sammen med Teutonerne og Ambronerne, fra den "Kimbriske halvø", i det nordligste Germanien omkring år 120 f.kr. Her vandrede disse stammer ned gennem Europa, hvor de hærgede og voksede sig større, i en periode på knap 20 år. Mange gange undervejs kom det til konfrontationer med det Romerske rige. Det første store slag blev udkæmpet i år 113 f.kr. i Noreia, i det nuværende Østrig og på det tidspunkt det Keltiske riges hovedstad. Her kæmpede Kimbrerne mod den romerske konsul Gnaeus Papirius Carbo og hans to legioner af romerske soldater, hvilket endte i en stor sejr til Kimbrene.

I år 109 f.kr. blev konsul Marcus Junius Silanus besejret ved den romerske provins Gallia Narbonensis, nuværende Languedoc og Provence i det sydlige Frankrig, og ligeledes gik det for konsul Lucius Cassius Longinus ved Burdigala, nuværende Bordeaux i Frankrig, i år 107 f.kr.

Det gik dog helt galt i år 105 f.kr., hvor konsul Gnaeus Mallius Maximus, sammen med prokonsul Quintus Servilius Caepio, samlede den største romerske hær siden den anden puniske krig. Mere end 100.000 legionære blev indsat ved Arausio, nuværende Orange i Frankrig, for én gang for alle, at fjerne truslen fra disse omvandrende germanske stammer. Det gik dog disse som med de foregående, da det lykkedes for Kimbrerne, Teutonerne og Ambronerne at vinde deres hidtil største sejr. En sejr der rystede Romerriget i deres grundvold, og ledte til panik over frykten for at Kimbrerne ville drage mod

Figur 1: Grundstrupkedlens afbildning af soldater der blæser i Carnyx, krigstrompet, samt et sjældent arkæologisk udgravet eksemplar fundet ved Tintignac i Frankrig. Foto Claude Valette wikipedia.

Figur 2

Figur 2: Denar der fejrer Gaius Marius' sejr over Kimbrerne. Indskriften lyder C·FVNDAN (Crawford 326/1).

Rom. En panik romerne kaldte *terror cimbricus*, frygten for Kimbrerne, en betegnelse der siden har givet ophav til vore dages brug af ordet terrorisme.

Efter det store nederlag ved Arausio blev den yderst erfarne konsul Gaius Marius pålagt at løse opgaven med de frygtede Kimbrerne. Han fik frie tøjler til at indføre gennemgribende reformer af den romerske hær, samt alle de legionærer han skulle bruge. Samtidig beslutter Teutonerne og Ambronerne at adskille sig fra Kimbrerne, og den store hær bevæger sig nu i to forskellige retninger. Det giver Gaius Marius en enorm fordel, og på grusom vis nedslagter han Teutonerne og Ambronerne ved Aquae Sextia, nuværende Aix-en-Provence i Frankrig, i år 102 f.kr.

Det går ikke Kimbrerne bedre, som Gaius Marius i år 101 f.kr. besejrer ved Vercellae, nuværende Vercelli i det nordlige Italien. I forbindelse med det slaveoprør gladiatoren Spartacus indleder i år 72 f.kr. fortælles det, at der var Kimbrere imellem, det er det sidste man hører til Kimbrerne.

Spørgsmålet er naturligvis, hvad alt dette har med dansk numismatik at gøre? Efter sin store sejr over Kimbrerne, bliver Gaius Marius naturligvis behørigt hyldet for sin indsats ved hans tilbagekomst til Rom. Blandt andet tildeler senatet ham en triumf, en procession gennem Rom. Denne triumf blev efterfølgende afbilledet på en mønt, der dermed for evigt fejrer Gaius Marius' sejr over Kimbrerne (se figur 2).

Denne denar, blev slået af kvæstor Gaius Fundanius i år 101 f.kr. og viser på bagsiden Gaius Marius triumferende i hans firspand, med laurbærkrans om hovedet og scepter i hånden. På den forreste hest ses en lille dreng, der tolkes som Gaius Marius' søn, Gaius Marius den Yngre, der var otte år på daværende tidspunkt. På forsiden ses et portræt

Figur 3A

Figur 3B

af gudinden Roma, Roms beskytter, typisk for denne tids mønter. Denne mønt anses for, at være den første romerske mønt der afbilder en levende person. Dette er måske ikke så mærkeligt, idet Gaius Marius opnåede nær gudestatus efter hans sejr, og blev hyldet som Roms tredje grundlægger (efter Romulus og Camillius).

Kvæstor Gaius Fundanius, slog dog også en anden mønttype, samtidig med den førnævnte denar, nemlig en halvdenar eller quinarius (se figur 3). På forsiden ses et portræt af Jupiter, som så ofte set på denne tids mønter. Bagsiden derimod er mere spændende, her ses en nøgen, skægget, bagbundet fange, knælende foran en sejrsgudinde, mens der i baggrunden ses et sejrstrofæ, opbygget af hans våben (spyd, skjold og hjelm), harnisk, og ved foden den berømte Carnyx, krigstrømpet. Sejrsgudinden kroner sejrstrofæet med en laurbærkrans, mens hun holder en kniv peget mod fangen. Dette motiv, med en bunden fange, eller to bundne fanger, under et sejrstrofæ blev efterfølgende, helt frem til Romerrigets fald, genbrugt på utallige mønter.

“Det der gør denne mønt helt specielt for dansk numismatik er, at den symbolske fange på bagsiden utvivlsomt må repræsentere en Kimber, måske selveste kong Boiorix, og således den første “dansker” afbildet på en mønt. I modsætning til denaren, der blev benyttet overalt i det romerske rige, var quinaren primært tiltænkt til brug i det barbariske Gallien. Der havde mønterne tilsyneladende ofte en meget lang cirkulationstid, og typen fremstår derfor som regel meget slidt, som på figur 3A. En meget sjælden gang imellem ses eksemplarer, hvor alle motivets små detaljer står helt skarpt, som figur 3B.”

Figur 3A: Quinar (halvdenar) der viser en bundet Kimbrer, måske kong Boiorix, knælende foran et sejrstrofæ. Indskriften lyder C-FVNDA (Crawford 326/2).

Figur 3B: Yderst smukt og sjældent set pragteksemplar, hvor alle bagsidens detaljer tydeligt ses (Roma Numismatics 2010).

FIDEM-kongressen i Tokyo 2021

Af Torben Juul Hansen

Den 36. FIDEM-kongres blev afholdt i december 2021 i Tokyo. Den skulle efter planen have været afholdt i 2020, men på grund af det vi kender så godt til, Covid19, blev arrangementet udskudt til 2021. Og det uden deltagere fra andre lande end Japan. Men, man kunne følge med i en del af arrangementet via web.

FIDEM (Fédération Internationale de la Médaille d'Art – The International Art Medal Federation) blev grundlagt i Frankrig i 1937. Det er en sammenslutning af kunstnere, museer og medaljører etc med interesse for medaljer. Både historiske medaljer og teknikkerne bag – og den moderne tilgang til det at fremstille og udgive medaljer. Næste FIDEM-kongres finder sted i Firenze 10. - 14. oktober i år.

Der var 36 lande repræsenteret ved kongressen i Tokyo og deriblandt Danmark med i alt fire medaljer – af Jan Petersen, Rikke Raben og i forening Torben Juul Hansen & René Villadsen. De fire medaljer er meget forskellige i udtryk og bearbejdning af materialerne – fra Jan Petersens rustikke medalje støbt i bronze over Rikke Rabens nærmest futuristisk legende tekno-medalje i multimaterialer til Torben & René's mere traditionelle tilgang i udtryk og design.

Jan Petersen havde vedlagt et lille digt, som skulle have givet ham inspirationen til medaljen. Digtet er af den franske digter Arthur Rimbaud (1854-91) fra digtsamlingen *After the Flood* (*Après le Déluge*) oversat til engelsk af John Ashbury.

The Drunken Boat:

*If I want a water in Europe, it is the black
Cold puddle where in the sweet – smelling twilight
A squatting child full of sadness releases
A boat as fragile as May butterfly*

Det er muligt at blive medlem af FIDEM gennem hjemmesiden fidem-medals.org. Individuelle medlemskaber koster 50€ og studerende 25€. Med i medlemskabet følger et lækkert magasin, *The Medal* – med nyt inden for medaljeverdenen, to gange årligt.

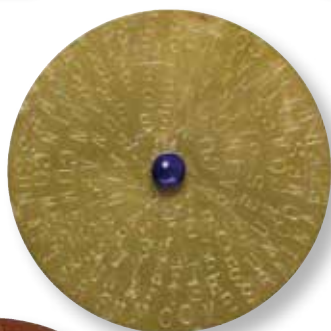

Jan Petersen (f.1945)

After the Flood

90 x 3 mm 2019

Støbt bronze.

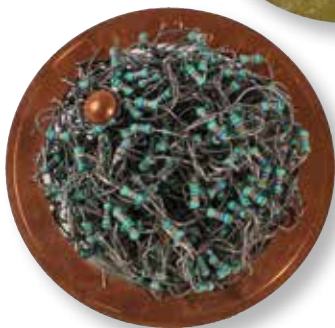

Rikke Raben (f.1965)

Sunshine & Rain

100 x 10 mm

*Bearbejdet messing og
porcelæn.*

Unity of Knowledge

80 x 45 mm 2019

*Bearbejdet kobber, porcelæn
og elektronik.*

*Torben Juul Hansen (f.1954)
& René Villadsen (f.1976)*

Hope

60 x 8 mm 2019

Bearbejdet bronze.

Aalborg Møntsamlers Forening
præsenterer:

Mønter i Aalborg 2023

Søndag 2. april. Kl. 10 – 15 Vejgårdhallen
Entre: Voksne 30 kr. – Børn gratis ifølge med voksne

Provinsens største møntbørs.

Stedet hvor det er muligt at få vurderet din samling.

Det er også her at, I har mulighed for at supplere jeres samling.

Dansk Numismatisk Forening		Samlerforum	Karup
Pilegaard	Aalborg	Stenum Antik	Hjørring
Bruun Rasmussen	Aarhus/København	Numismatic.dk	Odder
Christian Trabjerg	Videbæk	Odense Frimønt	Odense
VF -Auktion	København Sv.	Taras Gats	Tyskland
Antikbasaren	Vodskov		

Aalborg Møntsamlers Forening præsenterer flere møntudstillinger og vil desuden være til stede med en vurderingsstand af mønter, samt en stor tombola med fine gevinster.

Der er mulighed for at købe mad, øl, vand og kaffe til rimelige priser.

Yderligere information:

Jens Erik Hansen .

Tlf. 23645150 . Email: jehan2199@gmail.com

Stampes Numismagiske Univers

SCHWEIZ. Auktionsfirmaet **Sincona** har igen russiske mønter på sine auktioner. Efter Ruslands invasion af Ukraine har russiske mønter været boycottet i Vesten. Der bor mange russere rundt om i verden, som samler på deres hjemlands mønter, og de kan ikke forstå, hvorfor de ikke har mulighed for at blive ved med at dyrke deres hobby og købe mønter på auktioner, for den nuværende krig mellem Ukraine og Rusland har jo ikke noget at gøre med deres hobby, mener de.

I numismatiske kredse er der nu ved at komme en forståelse og en opblødning. Men nye erindringsmønter, som skal propagandere det russiske styre er fortsat omfattet af boycot.

ENGLAND. **Av! Av! Og mere av**, for det må have gjort rigtig ondt. Nogen var selv ude om det, mens andre var helt uskyldige. Under den angel-saksiske kong Athelstan (927-39) skulle enhver, som blev pågrebet i at lave falske mønter, have fjernet en hånd. Henry I (1100-35) gik et skridt videre. Han mistænkte nemlig sine møntmestre for at snyde med sølvindholdet i hans mønter, så mønterne blev underlødige – og de også havde en sidebeskæftigelse med at lave mønter til sig selv. Det var li'godt for groft.

Så en juledag samlede han alle ansvarlige møntmestre til et møde i hovedstaden Winchester, hvor de enkeltvis kom ind til en 'dommer' og en bøddel. Den ene hånd blev hugget af og de fik kappet begge deres testikler af med en stor saks, som ellers blev brugt til at klippe får. Kilder siger, at i alt 93 møntmestre blev straffet. Avs!

MÜNCHEN. Ved en børs-komsammen i 2000 fortalte spekulanten André Kostolany følgende historie, om den er sand eller ej . . . :

En kendt amerikansk forretningsmand og multimillionær var blevet inviteret til middag hos Montenegros 'fattige' kong Nikita. Efter festmåltidet gik kongen og hans gæst ud på paladsets lille balkon, hvorunder en forsamling var mødt op. Glad over at stå ved siden af kongen og opleve hylelsten, greb amerikaneren ned i sin lomme og tog en håndfuld guldstykker og kastede dem ud blandt folket. Han frydede sig over folkets glæde og vendte sig

Af Niels Stampe

Henry 1. penny Winchester

*Sponsian, var han kejser eller ikke?
Foto: Tintero21, wikimedia.org*

om til kongen for en få en anerkendelse. Han vendte sig til højre, og han vendte sig til venstre, men kongen var forsvunden. Efter nogen tid opdagede han kongen ivrigt søge efter guldstykker sammen med folket . . .

GLASGOW. Hunterian Museum har undersøgt en lille skat med romerske mønter, fundet i Transylvanien i 1713. Heriblandt guldmønter med navnet Sponsian. Var han kejser, eller er der tale om 1700-tals falskneri? Der er fundet fire eksemplarer. Historikere er uenige, men fakta er, at der står SPONSIAN på mønterne, og at de har ligget i jorden i en rum tid, og at de ser ud til at have været i cirkulation.

Der er intet i historien, som indikerer, at han hører til i rækken af romerske kejsere, så nu går tesen på, at han måske var hærfører i en isoleret provins i årene omkring 260, hvor romernes militære enheder havde nok at gøre med at holde sammen på riget.

ENGLAND. Der er trykt pengesedler med kong Charles portræt, men fordi man kort tid inden dronning Elisabeths død var gået over til at præge nye pengesedler med hendes portræt på mere holdbart materiale, så vil sedler med hendes velkendte ansigt stadig være dominerende i en rum tid endnu.

Churchill som han tager sig ud på en crown.

E-BAY. Ja, ja! Pas dog på! I USA er mange uvidende samlere parat til at give uhyrlige overpriser for mønter, som de tror, er i højeste kvaliteter. Således også denne samler, nævnt i Coin News. Samleren – eller skal vi kalde ham investor – betalte med glæde over 90 eng. pund for en Churchill crown, som er den aller-allermest almindelige moderne engelske erindringsmønt.

Mønten havde fået kunstig patina, hvor selv penselstrøgene var synlige. Bladet har sporet sælgeren, som er kendt for også have lavet fusk med amerikanske mønter. Churchill-mønten kan med lethed erhverves i Danmark for 10 kr. og derunder.

TYSKLAND offentliggør hvert år antallet af fundne falske sedler i omløb. I 2022 blev fundet 44.100 sedler i alle kategorier, som teknisk svarer til fem falske sedler pr. 10.000 indbyggere.

ROYAL MINT har lavet en 50 pence med Harry Potter, som markerer de første 25 år med magi. Det må være en oplagt samlermønt – eller skal den bruges som en amulet, der kan give en håb om at være rask og få et godt liv – eller ønske om at vinde den store gevinst?

Harry Potter i selskab med Dronning Elizabeth.

USA. Franklin Delano Roosevelt (1882-1945) anses for at være USA mest betydningsfulde præsident i det 20. årh (præsident i perioden 1933-45). Dels fordi han fik USA på fode igen efter The Great Depression i 30'erne og for sin indsats med at trække USA ind i 2. Verdenskrig. Derfor var det naturligt, at han blev hædret med at være forsidefigur på 10-cent mønten, dime. Den vejer 2,5 gram og består af 90 procent sølv.

Fra 1946 og de næsten 19 år blev der udmøntet ikke færre end 5.900.000.000 eksemplarer. To gange i den periode oversteg sølvet møntens pålydende. I den periode blev der indsmeltet millioner og atter millioner sølv-dimes, men alligevel er der rigeligt til samlere, som nu må tage sig til takke med mere eller mindre slidte eksemplarer.

Franklin D Roosevelt. Portræt omkring 1932, ifølge Getty Museum.

Foto: Vincenzo Laviosa (1887–1935), wikimedia.org

Sølv-dime med den populære præsident.

Jødernes ulykkelige liv og skæbne i Polens næststørste by

Af Niels Stampe

Guy Franquinet,
Peter Hammer,
Hartmut Schoenawa,
Lothar Schoenawa:
Litzmannstadt
Ein Kapitel deutscher
Geldgeschichte

Polsk, tysk og engelsk
tekst. 2. oplag 2010,
164 sider, ill. A5-format,
15 euro.
Battenberg-Gietl Verlag,
Postfach 166, D-93122
Regenstauf.

Under Anden Verdenskrig var Lodz den næststørste by i Polen med over 800.000 indbyggere, og byen havde den største industri i landet. I 1939, da Polen blev angrebet af tyskerne, boede der 233.000 jøder. I 1940 fik byen fik et nyt navn: Litzmannstadt, og her blev jøderne beordret til at bo sammen i et lokalt distrikt, en ghetto på fire kvadratkilometer.

I begyndelsen fik jøderne ved hjælp af et ældreråd lov til at lede næsten som før. De havde deres eget administrative system. Men de fik ikke lov til at rejse udenbys, de fik frataget deres polske valuta og måtte kun bruge mønter og sedler, som var beregnet til brug i lejren. Med dem betalte tyskerne deres lønninger, som de kunne bruge til at købe simple varer i butikker. Jøderne kunne også sætte deres løn i 'banken' og spare op til forskellige goder.

Ret hurtigt strammede tyskerne kursen. Maden blev rationeret, den blev dårligere og dårligere. Lejren bestod af 30.000 lejligheder, men der var kun rindende vand i 725 af dem. Det siger sig selv, at smitte og sygdomme hurtigt fik gode betingelser. Jøderne skulle nå bestemte arbejdsmål hver dag. Skruen blev strammere og strammere, for tyskerne havde allerede vedtaget, at jøderne skulle udryddes, så i første omgang lykkedes taktikken med at behandle jøderne pænt. At få det mest mulige ud af deres arbejdskraft for til sidst at sulte dem ihjel. Inden da havde jødiske fabrikker og firmaer været leverandører af varer og krigsudstyr til det tyske samfund og Wehrmacht.

Da besættelsesmagten ikke syntes, at udryddelsesplanen gik hurtigt nok, blev jøderne efterhånden overført til de berygtede koncentrationslejre.

På tre forskellige sprog fortælles der om forholdene i lejren. Man kan godt få en klump i halsen, for det synes så meningsløst, at nogen kan få sig selv til at behandle andre mennesker sådan. Men en ordre fra 'Der Führer' var en ordre.

Indtil marts 1942 var det stadig tilladt at bruge tysk småmønt. I stedet blev der lavet postkort med påtrykt 10 pfennig, som hurtigt viste sig at være utilstrækkelige. Derefter blev der lavet både 5-, 10- og 20-Mark mønter i i både magnesium og i aluminium samt prøvemønter i

Det var mønter og sedler som disse som skulle frarøve ghettoens beboere deres gode penge og værdigenstande.

sølv og bly. Mønterne blev lavet i stort antal. Magnesium er let antændeligt og brugbar til tændsatser. Modstandsbevægelsen brugte dem i hjemmelavede bomber. Så den tyske administration gik over til ren aluminiumsmøntproduktion. I dag skal man være heldig at finde pæne magnesium-mønter fra dengang.

Efter krigen blev aluminium-mønterne igen præget i stort antal og med et utal af variationer, som skam også er værd at samle på og et studie værd – som en af forfatterne har gjort meget ud af at belyse. Også at finde nogle karaktertræk fra de oprindelige mønter.

Katalogdelen omfatter også de sedler, som blev brugt i ghettoen. Mønter og sedler fra koncentrationslejre er eftertragtede blandt samlere, men den lille bog her om Litzmannsstadts uheldige skæbne kan og bør læses også af andre end mønt- og seddelsamlere.

Bogens titel: Litzmannstadt. . . ein Kapitel deutscher Geldgeschichte, kan får det til at virke som om, det udelukkende er et kapitel i tysk mønthistorie.

Polakkerne betragter ligeledes ud-møntningerne i Lotz som hørende under polsk mønthistorie.

Red: TJH

Axel Ernst's legat

– opfølgning

Af Michael Wagner
Christiansen

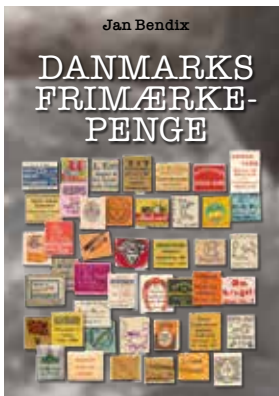
Det blev sidste år annonceret, at Alex Ernst's legat til støtte for dansk numismatisk forskning bliver opløst, og de resterende midler fordelt over tre ansøgningsrunder (se Numismatik Rapport nr. 155). Den første ansøgningsrunde havde frist den 1. december 2022, og der blev modtaget mange spændende ansøgninger omkring vidt forskellige numismatiske projekter. Det var desværre ikke muligt at yde støtte alle, men de følgende fire projekter blev vurderet værdige til at modtage støtte:

- Rasmus Holst Nielsen, tildeles støtte til at sikre publiceringen af to ukendte romerske møntfund.
- Thomas Guntzelnik Poulsen, tildeles støtte til udgivelsen af hans Ph.D. afhandling "Mønt og Magt – Danmarks Monetarisering 1074-1241".
- Gitte Tarnow Ingvardson, tildeles støtte til at sikre det fortsatte arbejde med skatten fra Gribshunden – dansk orlogsskib bygget 1487, som sank i 1495 pga. brand på Østersøen ud for kysten ved Ronneby i Blekinge.
- Dansk Numismatisk Forening, tildeles støtte til udgivelse af bogen "Danmarks Frimærkepenge" redigeret af Jan Bendix.

De fire projekter blev hver tildelt støtte i størrelsesordenen 42.000-80.000 DKK, og der blev i deres ansøgninger lagt stor vægt på, at budgettet og tidsplanen virkede realistisk og fornuftigt.

Næste ansøgningsrunde til Axel Ernst's legat er allerede 1. juni 2023, mens den sidste ansøgningsrunde falder 1. december 2023. Forhåbentligt vil så mange som muligt udnytte denne unikke mulighed for, at sikre midler til fremdrift i deres numismatiske projekter.

Ansøgninger og eventuelle spørgsmål kan sendes til forskningschef på Nationalmuseet, Michael Andersen michael.andersen@natmus.dk eller formand for Dansk Numismatisk Forening, Michael Wagner Christiansen formand@numismatik.dk

Christian VII-piaster solgt i Tyskland

Af Preben Nielsen

Fritz Rudolf Künker, havde på auktion 379, der blev afholdt 2. februar 2023 i Berlin, som nummer 81, en Christian VII piaster 1771. Mønten blev som det er sædvane i udlandet beskrevet som præget for Grønland skønt mønten, der er en efterligning af den Spanske piastre, var beregnet til omsætning for Asiatisk Kompagni. Hovedparten af piastrene med årstallet 1771, blev præget i 1774.

Mønten stammede fra Salton-samlingen (1), hvortil den var indkøbt i 1961 fra V. Ragoczy samling, nr. 670.

På auktionen i februar 2023 var startprisen 16.000 euro, og mønten opnåede hammerslag på 55.000 euro, hvilket giver en pris på 515.625 DKK for købere i EU og 495.000 DKK for købere udenfor EU – hertil skal lægges forsødsomkostninger.

1. I Künker Auktion 362 er der en omtale af Salton Samlingen.

Bliv web-medlem i DNF

Web-medlem: 200 kr.

Almindelig kontingent: 350 kr.

Spar 150 kr.

Se alt om DNFs auktioner, bogtilbud
og omindmeldelse på: numismatik.dk

DANSK NUMISMATISK FORENING

Medlemsmøder

Medlemsmøderne med auktioner afholdes onsdage i:

Bethesda

Rømersgade 17, 1362 Kbh K
Auktionseftersyn kl. 18.15 - 19.00

DNF medlemsmøder

Onsdag 12. april

Foredrag:

Formand Michael Wagner Christiansen:
"Christian II's forhadte klippinge".

Auktion 589.

Onsdag 10. maj

Auktion 590.

Efter mødet spising i nærheden.

Tre retter inkl. vin/øl 325,-

Tilmelding til Henrik Berndt:

henrikberndt@hotmail.com

Fraktionsmøder

Fraktionsmøderne afholdes
i foreningens bibliotek:

**Sønder Boulevard 65, Stuen
København V**

MEDALJER

Mandag 24. april 2023, kl. 18-20

Medaljer med tilknytning til danske
søhelte og skibe - Del 2.

Spising før mødet, kl. 17.30 kontakt:

Preben.nielsen@youmail.dk

ANTIK & MIDDELALDER

Onsdag 26. april

Kl. 19.00. Emne endnu ikke besluttet.

PENGESEDLER

Møderne er indstillet indtil videre.

Formand

Michael Wagner Christiansen
60 52 34 81
formand@numismatik.dk

Næstformand

John Lind
20 70 85 78 - til kl. 21.00
webmaster@numismatik.dk

Provinsrepræsentant

Birger Bentsen
20 27 42 73
brevbud@numismatik.dk

Kasserer

Henning Ingemann Larsen
25 33 71 42
kasserer@numismatik.dk
Bankkonto: Den Danske Bank
Reg: 1551 Konto: 3517 556300
MobilePay: 94 27 50.

**Bestyrelsesmedlem
& redaktør af NR**

Torben Juul Hansen
num-rap@numismatik.dk

Sociale Medier

Samuel Flyger
samuel.flyger@numismatik.dk

Bestyrelsesmedlem

René Villadsen
40 56 89 06

Bestyrelsesmedlem

Mads Smedman
40 36 16 84

Bestyrelsesmedlem

Henrik Berndt
henrikberndt@hotmail.com

DNF-kalenderen**April**

12. Onsdag *Foredrag:*
Formand Michael Wagner Christiansen:
"Christian II's forhadte klippinge".
Auktion 589.

Maj

10. Onsdag Auktion 590.
Efter mødet spisning i nærheden.
Tre retter inkl. vin/øl 325,-
Tilmelding til Henrik Berndt:
henrikberndt@hotmail.com

Se mere info på numismatik.dk

Brevbud

**Brevbud afgives bedst og
lettet på vores hjemmeside:
numismatik.dk**

Brevbud afgives bedst i god tid,
så er du sikker på at få en
kvittering med dine rigtige bud.

BEMÆRK:
**Der lukkes for budgivning
kl. 20.00 dagen før auktion**

Your Treasures are in Good Hands with us

- Over 35 years of experience and expertise
- More than 10,000 clients worldwide
- Top quality color printed catalogues
- International customer care:
Phone +49 541 9620-20

Yearly 4 internationally recognized
auctions for coins and medals
with remarkable hammer prices!

Profit from our experience of more than 130 successful auctions –
consign your coins and medals! More information: www.kuenker.com

Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. KG
Gutenbergstraße 23 · 49076 Osnabrück · Germany
Phone +49 541 9620-20 · Fax +49 541 9620-222
www.kuenker.com · service@kuenker.com
Located in: Berlin, Munich, Osnabrueck

